

Hatóságnak felelős bizottságot kell létrehozni, amelynek feladata a kutatásra szánt alap megfelelő - a problémák arányában történő - felosztása, a könyvtár-tudományi és informatikai kutatások támogatása érdekében.

A fenti javaslatokból - melyeket az ajánlások menetét követve, de nem ajánlási pontonként különveve ismertettünk - kibontakozik Ausztrália könyvtárügye minden nehézségével és problémájával. Meggyőződésünk - írja a Könyvtári Egyesület előterjesztése -, hogy a könyvtári és tájékoztatási munka jelentősége a társadalom fejlődésében a jövőben egyre növekedni fog, és a Committee a lehetséges változások eszközeit tartja kezében, így felelőssége igen nagy.

200 évvel ezelőtt a társadalmi és gazdasági fejlődés akadályát a nem megfelelő oktatásügy jelentette, és az államnak rá kellett döbennie arra, hogy a probléma intézményes, állami szintű megoldása nélkül Ausztrália megáll a fejlődésben. A XX. század második felében a központi probléma: a tájékozottság. Ezt kell megoldandó állami feladatnak tekinteni egy jól szervezett, egészséges, gazdaságilag megalapozott társadalom kialakításához. Az információellátás tehát létszükséglet, és ebből következően égető az információt kezelő, szétszóró, szolgáltató, stb. tájékoztatási rendszer állami megalapozása. Flexibilis, jól kooperáló, egymás állományát jól ismerő és kiegészítő tájékoztatási egységek hálózata képes csak megbirkózni ezzel a feladattal, és Ausztrália csak így képes biztosítani állampolgárainak alkotmányos jogait. Versengés helyett a -túlzott centralizmus nélküli - egységnek kell jellemeznie a jövő tájékoztatásügyét.

Az amerikai tájékoztatásügy hatékonyabbá tételének új koncepciója

Lapunkban mártöbbször hirt adtunk (legutóbb az 1975. évi 6. számban) az USA országos könyvtári és tájékoztatási szolgáltatási programjáról. A Nachrichten für Dokumentation c. folyóiratban (1975. 3.no. 120-122.p.) közzétett cikket (Ein neues Konzept zur Förderung des amerikanischen Informationswesens), amely a legújabb fejleményekről tudósít, SZINAINÉ LÁSZLÓ Zsuzsa tömörítette.

A National Science Foundation (NSF) Tudományos Tájékoztató Szolgálatának Irodája (Office of Science Information Service - OSIS) az Amerikai Tájékoztatástudományi Társaság (American Society for Information Science) 1974. októberi konferenciáján előterjesztette új koncepcióját az amerikai tájékoztatásügy színvonalának emeléséről. Ennek értelmében a korábbi eljárással ellentétben, amely a különálló tájékoztatási rendszerek specifikus terveit részesítette előnyben, a jövőben alapvetően az olyan tanulmányokat és tervezeteket kell államilag támogatni, amelyek az egész amerikai tájékoztatásügy szempontjából hasznosíthatók.

Az OSIS-nak a tájékoztatásügy támogatására fordítható összegei évről-évre csökkennek, 1968-ban 14,4 millió dollár állt rendelkezésére, 1974-ben csak 8,3 millió, 1975-ben pedig újabb erőteljes korlátozás után mindössze 5 millió dollárja marad. Ennek oka az általános takarékoságon kívül abban keresendő, hogy a SATCOM Report nyilvánosságra hozatala óta (1969) az USA-ban a tájékoztatás feladatát jórészt átengedték az üzleti jellegű vállalkozásoknak, az ún. "tájékoztató iparnak". A hagyományos tájékoztatási rendszerek az állami és államilag szubvencionált rendszerekben szükségtelen konkurenciát látnak és az utóbbi években helyzetüket alapvetően javítandónak értékelik. A "tájékoztató ipar" pedig minden állami kezdeményezést "tervező beavatkozásnak" fog fel, amely megzavarja az információpiac erőinek szabad játékát. Ugyanakkor az egyéb országok (Kanada, Szovjetunió, NSzK, Japán) tájékoztatásügyének növekvő tervezettségéhez képest az USA-ban a tájékoztatásügy központi irányítása nincs biztosítva. A kormány által 1970-ben létrehívott NCLIS 1973-ban meghirdetett "nemzeti programja" főként a könyvtárügyre irányul. Az OSIS most megkísérli a tájékoztatásügy nemzeti programjának előterjesztését, amely - a NCLIS programjához hasonlóan - végleges megfogalmazását a nyilvános viták után nyeri el.

Az OSIS megállapításai szerint az amerikai tájékoztatásügy jelenleg az alábbi problémákkal áll szemben:

- a tudományos-technikai publikációk évi 8-10 %-os növekedési rátájával az amerikai tájékoztatásügy jelenlegi szervezetével és technológiájával nem tud megbirkózni. A különféle referáló szolgáltatások pl. az évente ujonnan megjelenő anyagoknak csak mintegy felét dolgozzák fel;

- a tudományos és technikai tájékoztatásban folyamatosan felhalmozódó szímadatok feldolgozására és tárolására nem áll rendelkezésre adekvát mechanizmus;

- a tájékoztató kiadványok előállításai és anyagi költségei olyan mértékben megnövekedtek, hogy részben a rendszerek létét veszélyeztetik;

- a tájékoztatásügy jelenlegi formájában és a tudósok 20-30 %-os növekedésével számolva, amely az elkövetkezendő 10 évben várható, a tájékoztatásügy nem képes számottevő információk nyújtására;

- a működő tájékoztatási szolgáltatások többsége rosszul felkészült az egyre inkább jelentkező szakterületen kívüli igények kielégítésére.

A problémák megoldása érdekében az OSIS három nagy szakterület vonatkozásában (a tájékoztatás vezetése; információgyűjtés és hozzáférhetővé tétel; információ hasznosítása) akar tervet kidolgozni.

I. A tájékoztatásügy vezetése, irányítása:

1. Rögzíteni kell, milyen tényleges haszonnal jár a tájékoztatás az információhasználók számára.

2. A tájékoztatásügy kutatását és fejlesztését a tájékoztató szolgálat racionalizálása céljával kell folytatni (költségek/haszontanulmányok, a tájékoztatási szolgáltatások jobb használói orientációjának tanulmányozása, stb.). Össze kell gyűjteni az adatokat az információforrásokról, az információáramlatokról és azok hasznosításáról. Tanulmányozni kell a tájékoztatási szolgáltatások áralakulását és marketingviszonyait is.

3. A tájékoztatástudománynak elismert tudományággá kell fejlődnie; a tájékoztatás elméleti alapjainak tanulmányozása alapfeltétele a jövő jobb információs teljesítményének.

4. Az amerikai tájékoztatásügynek gyorsan kell alkalmazkodnia nemzeti téren az un. sürgősségi helyzetekhez.

5. Jobban kell koordinálni a különféle tájékoztatási szolgáltatásokat, ennek érdekében fokozni kell a tájékoztatásügy normáinak kidolgozási munkálatait, az egész amerikai tájékoztatásügyet állandóan figyelemmel kell kísérni és értékelni kell; fejleszteni kell azokat a meghatározott nemzeti célkitűzéseket, amelyek az egyes tájékoztatási szolgáltatásoknak az együttműködésben orientációként szolgálhatnak.

6. A nemzetközi együttműködésnél ügyelni kell arra, hogy a nemzetközi szervezetek programjai lehetőleg kedvező nemzeti ellenszolgáltatásra találjanak. E téren az OSIS külön kidolgozza a követendő szempontokat.

7. Az OSIS által támogatott tanulmányokat és terveket széles körben ismertté kell tenni.

II. Az információk gyűjtése és hozzáférhetővé tétele

8. Az információkat számítógépi feldolgozásra alkalmas formában kell közreadni. A számítógépi eljárások bevezetése a primér publikációk előállítását is olcsóbbá teszi. A kisebb kiadóknak a költségcsökkentés érdekében közösen kell biztosítani a technikai eszközöket.

9. A numerikus adatokat már közzétételükkor formailag alkalmasan kell begyűjteni, hogy nehézség nélkül átvezethetők legyenek a gépi formátumra.

10. A referáló szolgáltatásoknak a fokozódó költségekre és a primér irodalom növekedésére való tekintettel fokozottan kell ügyelni arra, hogy elkerüljék a tájékoztatási rendszerben az információnyújtás duplikálódását. Ennek érdekében az OSIS támogatja azokat a tanulmányokat, amelyek célja a különféle referáló szolgáltatások vonatkozásában az azonos cikkek bibliográfiai rögzítése terén az együttműködés kialakítása. Ki kell dolgozni olyan eljárásokat is, melyek alapján a rendelkezésre álló numerikus adatok a mindenkori referátumokból visszakereshetőek.

11. A referáló szolgáltatások gépileg olvasható információit kompatibilissá kell tenni. Ebben az együttműködésben részt kell vállalni a tudományos folyóiratok kiadóinak és a numerikus adatbankoknak is, hogy az egész információhálózat biztosított legyen.

12. Ki kell dolgozni azokat az eljárásokat, amelyek segítségével az információhasználók a nagyobb távolságra lévő különféle visszakereső rendszereket igénybe vehetik.

III. Az információ hasznosítása

13. Az információhasználókat arra kell bátorítani és képessé tenni, hogy információszükségeik kielégítésénél igénybe vegyék a számítógépes szolgáltatásokat.

14. Már a főiskolákon meg kell kezdeni a használók képzését, ezért a jövőbeni tudósok és mérnökök tantervébe fel kell venni a megfelelő kurzusokat, amihez biztosítani kell a tanterveket és az eszközöket.

15. A végzett tudósok és mérnökök modern információtechnikai képzéséről gyakorlati tanfolyamok szervezésével kell gondoskodni.

16. Irányelveket kell kidolgozni a nagyobb szervezetek tájékoztatási létesítményei számára. Ehhez elemezni kell a tájékoztatási gyakorlat jelenlegi helyzetét ezekben a szervezetekben, melyekben később kifejleszthetők a tájékoztatásügy irányításának kísérleti változatai is.

17. Meg kell vizsgálni a gyakorlatban működő mérnökök és tudósok munkafeltételeit abból a szempontból, hogy a rendelkezésre álló információk eljuttatását a használókhoz jobban biztosítsák.

Egynyelvű információkereső tézaurusz

A Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ
normatív-műszaki előírása

Teljes egészében közöljük az NTMIK-tagországok Meghatalmazott Képviselőinek Bizottsága által 1975 májusában jóváhagyott szöveget. Eredetije: Tezaurusz informacionno-poiskovuj odnojezucsnyj. Sztruktura, szosztav i forma predstavljenija. Normativno-techniceszkoe predpiszanie MCNTI. NTP 4-75. = Naucsno-Techniceszkaja Informacija. Szerija 1. 1975. 9. no. 33-35.p. (ford. KÖVENDI Dénes.)

Az NTMIK jelen normatív-műszaki előírása az információ feldolgozására és visszakeresésére szolgáló tézauruszokra vonatkozik, azoknak a szerkezetét, összetételét és megjelenési formáját szabályozza.

1. A TÉZAUROSZ SZERKEZETE

1.1 Az egynyelvű információkereső tézaurusz a lexikai egységeknek olyan ellenőrzött és módosuló jegyzéke, amely egy bizonyos természetes nyelv szókincsére épül, a lexikai egységek közötti szemantikai viszonyokat tükrözi, s az információ feldolgozására és visszakeresésére szolgál.

A tézaurusz egy-egy lexikai egysége betűk, számjegyek és speciális jelek olyan egymásutánja, amelyet a természetes nyelvben egy bizonyos fogalom jelölésére használnak (szakkifejezések és kombinációk, tulajdonnevek, jelek, nomenklatura-jelzések, rövidítések, betűszavak stb.).

A deskriptor (a továbbiakban: D - a ford.) a tézaurusz olyan lexikai egysége, amelyet az információ feldolgozására és visszakeresésére fel lehet használni.

A nem-deskriptor (a továbbiakban: ND - ford.) a tézaurusz olyan lexikai egysége, amelyet az információ feldolgozása és keresése során deskriptorral kell felcserélni.